

AKTY MOWY A OBYCZAJ. ROZWAŻANIA METODOLOGICZNE

Magdalena Górna, UAM Poznań, Instytut Kulturoznawstwa

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

Kultura

zestaw sądów normatywnych i
dyrektywalnych regulujących w trybie
subiektywno-racjonalnym praktyki społeczne

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

KULTURA

rzeczywistość myślowa

PRAKTYKA SPOŁECZNA

czynności

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

Kultura

zestaw sądów normatywnych i
dyrektywalnych regulujących w trybie
subiektywno-racjonalnym praktyki społeczne

SĄDY NORMATYWNE – cel/wartość – **co?**

SĄDY DYREKTYWALNE – sposób realizacji – **jak?**

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

kultura

społeczna świadomość polityczno-
prawna

społeczna świadomość pedagogiczna

język

obyczaj

sztuka

magia

religia

filozofia

nauka

praktyka społeczna

praktyka polityczno-prawna

instytucjonalna praktyka pedagogiczna

praktyka komunikacji językowej

praktyka komunikacji obyczajowej

praktyka komunikacji artystycznej

praktyka magiczna

praktyka religijna

świecka praktyka światopoglądowotwórcza

społeczna praktyka badawcza

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

kultura (symboliczna)

społeczna świadomość polityczno-
prawna

społeczna świadomość pedagogiczna

język

obyczaj

sztuka

magia

religia

filozofia

nauka

komunikacyjna
sfera kultury
symbolicznej

praktyka społeczna

praktyka polityczno-prawna

instytucjonalna praktyka pedagogiczna

praktyka komunikacji językowej

praktyka komunikacji obyczajowej

praktyka komunikacji artystycznej

praktyka magiczna

praktyka religijna

świecka praktyka światopoglądowa

społeczna praktyka badawcza

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

KULTURA

rzeczywistość myślowa

determinacja
funkcjonalno-genetyczna

PRAKTYKA SPOŁECZNA

czynności

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

KULTURA

rzeczywistość myślowa

determinacja
subiektywno-racjonalna

determinacja
funkcjonalno-genetyczna

PRAKTYKA SPOŁECZNA

czynności

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

Założenie o racjonalności:

Jeśli podmiot znajdujący się w określonej sytuacji i posiadający określoną wiedzę o tej sytuacji może podjąć czynności $C_1, C_2 \dots C_n$, z których każda, wedle jego wiedzy, doprowadzi go odpowiednio do rezultatów $R_1, R_2 \dots R_n$, wówczas podmiot ten uporządkuje rezultaty $R_1, R_2 \dots R_n$ w porządku preferencyjnym i podejmie tę czynność, której rezultat otrzyma najwyższą liczbę porządkową (której rezultat ceni najwyżej).

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

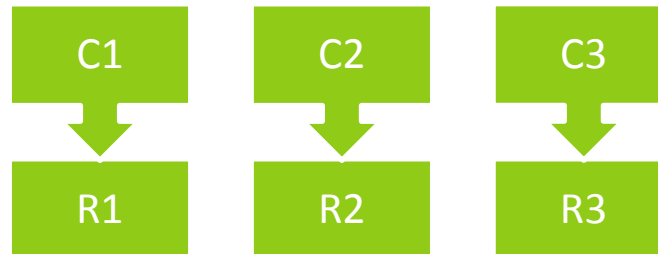
Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

Założenie o racjonalności:

sytuacja S

porządek
preferencji:

- I. R2
- II. R3
- III. R1

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

- ⊙ Dlaczego Z?
- ⊙ Dlaczego X podjął czynność C?
- ⊙ Dlaczego X nadał wytworowi W określone cechy?

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

Definicja kultury

Kultura a
praktyka
społeczna

Dziedziny
kultury

Wyjaśnianie
funkcjonalno-
genetyczne

Interpretacja
humanistyczna

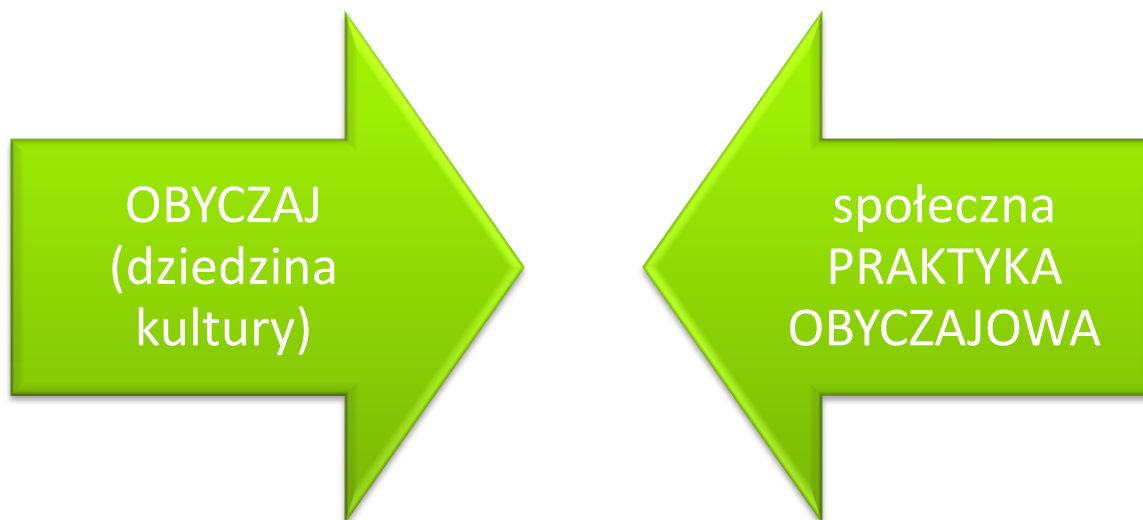
- ◎ EXPLANANDUM:
 - ◎ Dlaczego X podjął czynność C?
 - ◎ Dlaczego X nadał wytworowi W określone cechy?
- ◎ EXPLANANS:
 - ◎ założenie o racjonalności
 - ◎ opis wiedzy podmiotu
 - ◎ opis porządku preferencji

OBYCZAJ W ŚWIETLE SRKK

Wprowadzenie

Praktyka
obyczajowa

Obyczaj jako
dziedzina
kultury

OBYCZAJ W ŚWIETLE SRKK

Wprowadzenie

Praktyka
obyczajowa

Obyczaj jako
dziedzina
kultury

- ⊙ Funkcje praktyki obyczajowej:
 - ⊙ Funkcja integrująco-różnicująca

OBYCZAJ W ŚWIETLE SRKK

Wprowadzenie

Praktyka
obyczajowa

Obyczaj jako
dziedzina
kultury

- ◎ Funkcje praktyki obyczajowej:
 - ◎ Funkcja integrująco-różnicująca
 - ◎ Funkcja waloryzacji światopoglądowej

SPOŁECZNO-REGULACYJNA KONCEPCJA KULTURY

kultura

społeczna świadomość polityczno-prawna

społeczna świadomość pedagogiczna

język

obyczaj

sztuka

magia

religia

filozofia

nauka

światopoglądowtwórca
sfera kultury
symbolicznej

praktyka społeczna

praktyka polityczno-prawna

instytucjonalna praktyka pedagogiczna

praktyka komunikacji językowej

praktyka komunikacji obyczajowej

praktyka komunikacji artystycznej

praktyka magiczna

praktyka religijna

świecka praktyka światopoglądowtwórca

społeczna praktyka badawcza

OBYCZAJ W ŚWIETLE SRKK

Wprowadzenie

Praktyka
obyczajowa

Obyczaj jako
dziedzina
kultury

- ◎ Komunikacyjne ujęcie obyczaju:
 - ◎ Co się komunikuje?
 - Komunikowanie realizacji wartości obowiązującej w danej grupie społecznej
 - Komunikowanie przynależności do danej grupy społecznej

OBYCZAJ W ŚWIETLE SRKK

Wprowadzenie

Praktyka
obyczajowa

Obyczaj jako
dziedzina
kultury

- ⊙ Komunikacyjne ujęcie obyczaju:
 - ⊙ Co się komunikuje?
 - Komunikowanie realizacji wartości obowiązującej w danej grupie społecznej
 - Komunikowanie przynależności do danej grupy społecznej
 - ⊙ Jak się komunikuje?
 - oznakowo (symptomowo) → manifestowanie określonego stanu rzeczy
 - znakowo → podawanie do wiadomości określonego stanu rzeczy

OBYCZAJ W ŚWIETLE SRKK

Wprowadzenie

Praktyka
obyczajowa

Obyczaj jako
dziedzina
kultury

OBYCZAJ = ZESPÓŁ SĄDÓW

- ⊙ normatywnych – ustalających efekty komunikowania obyczajowego jako wartości
- ⊙ dyrektywalnych – wyznaczających działania wiodące do realizacji owych wartości

powszechnie akceptowanych lub respektowanych

AKTY MOWY

- PRZYKŁAD ANALIZY

Bezpośrednie
akty mowy

(A1) musi istnieć uznana procedura konwencjonalna, posiadająca pewien konwencjonalny skutek. Procedura ta musi obejmować wypowiedzanie pewnych słów przez pewne osoby w pewnych okolicznościach, przy czym

Pośrednie akty
mowy

(A2) poszczególne osoby i okoliczności w danym przypadku muszą być odpowiednie dla powołania konkretnej procedury jaka została powołana

(B1) wszyscy uczestnicy muszą przeprowadzić daną procedurę zarówno poprawnie, jak też

(B2) w zupełności

(C1) kiedy, co zdarza się często, dana procedura jest przeznaczona do użytku dla osób mających pewne myśli i uczucia, lub do wszczynania, jako następstwa, pewnego postępowania jakiegoś uczestnika, wtedy osoba uczestnicząca, a więc powołująca daną procedurę, musi faktycznie mieć owe myśli i żywić te uczucia, a intencją uczestników musi być postępowanie w dany sposób, a ponadto

(C2) rzeczywiście muszą w następstwie postępować w ten sposób.

AKTY MOWY

- PRZYKŁAD ANALIZY

Bezpośrednie
akty mowy

Czy mógłbyś mi podać sól?

Dlaczego x postawił takie pytanie (w takiej formie)?

Cel: posolić potrawę

AKTY MOWY

- PRZYKŁAD ANALIZY

Bezpośrednie
akty mowy

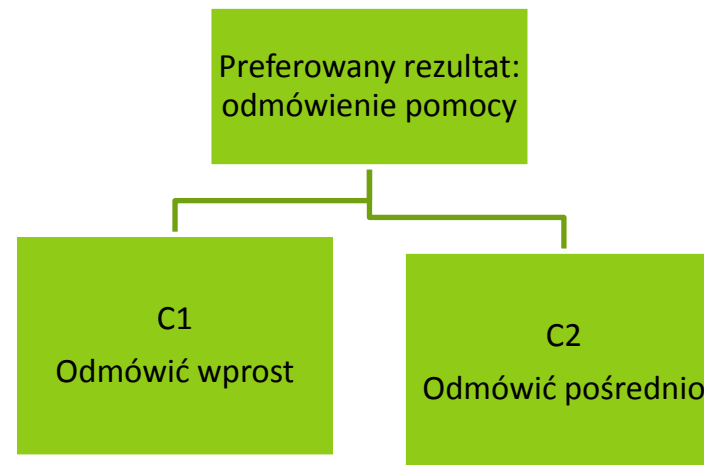
Pośrednie akty
mowy

A: pomógłbyś mi posprzątać zanim wyjdiesz?

B: jest już późno

Dlaczego x postawił takie pytanie (w takiej formie)?

Dlaczego x udzielił takiej odpowiedzi (w takiej formie)?

BIBLIOGRAFIA

- ⊙ Austin, J. L., *Mówienie i poznawanie. Rozprawy i wykłady filozoficzne*, PWN, **1993**
- ⊙ Grad, J., *Obyczaj a moralność. Próba metodologicznego uporządkowania badań dotychczasowych*, Wydawnictwo UAM, **1993**
- ⊙ Kmita, J., *Kultura i poznanie*, PWN, **1985**
- ⊙ Kmita, J., *O kulturze symbolicznej*, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Metodyki Upowszechniania Kultury, **1982**
- ⊙ Kmita, J., *Wykłady z logiki i metodologii nauk dla studentów wydziałów humanistycznych*, PWN, **1977**
- ⊙ Searle, J., *Czynności mowy*, Pax, **1987**
- ⊙ Strawson, P. F., *Intention and Convention in Speech Acts*, *The Philosophical Review*, **1964**, 73, 439-460